

Civiel-militaire samenwerking

Vogels van diverse pluimage of onderhuidse soortgenoten?

R. Been – luitenant-kolonel der artillerie*

Inleiding

Op 31 juli 2001 begon voor mij een nieuwe belevenis. Ik was even weg uit de voor mij bekend geraakte kantooromgevingen en had de kans aangegrepen om de functie van hoofd Sectie S5 (Cimic) te gaan vervullen bij het NL Mechbat SFOR. Een werkgebied dat voor mij onbekend was, maar dat mij op basis van wat ik er van had gehoord wel duidelijk aansprak. Het gaf me tevens de gelegenheid eens indringend te ruiken aan het bataljonsoptreden van vandaag de dag. Een aanrader overigens voor iedere Haagse beleidsontwikkelaar.

Ik had nog een derde reden om deze nieuwe belevenis aan te gaan, namelijk mijn eigen 'beschikkingsrecht'. Ik had zelf de keuze of ik zou gaan, op een moment dat het me uitkwam en voor een functie die me aanstond.

Bij mijn binnenkomst in een zonnige Base Bugojno, zaagde SFOR 10 (11 Tkbat uit Oirschot) de rotatie al door. Op basis van *lessons learned* is destijds (terecht) gekozen om enkele functionarissen halverwege te roteren, waaronder het hoofd Cimic. Van

daar. Na een druk overnametournee van een kleine week – met name buiten de Base Bugojno – en een interne oriëntatie de week daarna, kwam ik tot de conclusie dat civiel-militaire samenwerking (Cimic) vele gezichten heeft en dat velen daar wel een bepaald beeld over hebben. Ook ik had me daar een beeld over gevormd en dit als leidraad gebruikt tijdens mijn werk daar.

Wederzijds begrip

In dit artikel wil ik mijn visie over Cimic binnen het NL Mechbat in de huidige SFOR-operatie met u delen. De kern vormt het belang en de plaatsbepaling van Cimic in relatie tot het wellicht welbekende 'groene' optreden van een mechbat. Ik wil me bewust beperken tot dit niveau omdat mijn beeld over Cimic op de hogere niveaus binnen SFOR mogelijk niet geheel compleet en daardoor gekleurd is.

Mijn doel is om wederzijds begrip te creëren tussen de 'groene' denkers en doeners en de 'Cimic werkers' binnen de Koninklijke Landmacht. Discussies over mission creep stellen Cimic al snel in een vreemd of verdacht daglicht. Voor het nodige contrast, zal ik soms spreken over de 'groenen' (de militairen te velde) en over de 'witten' (Cimic werkers). Gaandeweg zal de beantwoording van de subtitel ter sprake komen: Vogels van diverse pluimage of onderhuidse soortgenoten?

De inhoud van dit artikel is vooral informatief en beoogt geen grote wetenschappelijke diepgang te hebben. Weinig voetnoten dus.

Het betreft wel een visie over Cimic die niet eerder duidelijk was verwoord en die binnen het bataljon en daarbuiten (hogere SFOR-niveaus, Nederlandse ambassade, internationale organisaties, niet-gouvernementele organisaties, et cetera) tot duidelijkheid heeft geleid over het wat en waarom van Cimic door 'groene' Nederlandse mannen en vrouwen in de SFOR-operatie.

Opzet van het artikel

Na een korte analyse van de bataljonsopdracht SFOR 10 ga ik in op de door mij onderkende wegen – ik noem ze 'operatie-lijnen' – die leiden tot de gewenste eindsituatie. Overigens, de opdrachten van de volgende bataljons (SFOR 11 en 12) zijn qua strekking niet veel anders.

Vervolgens vertaal ik mijn bevindingen in een breder kader van besturing en rapportage.

Aansluitend stel ik het Cimic-instrumentarium op bataljonsniveau aan de orde.

Ik rond af met mijn visie op de activiteiten van de internationale gemeenschap in Bosnië en Herzegovina. Ik onderken daarbij een paradox. →

* De auteur was hoofd Sectie Cimic van het 1(NL)Mechbat van 31 juli 2001 tot en met 4 februari 2002 en is thans werkzaam bij de Landmachtstaf als senior beleidsadviseur en plaatsvervangend hoofd van de Afdeling Bedrijfsvoering bij de Directie Control.

Opdracht en beoogde eindsituatie

Laten we eerst even kijken naar de geformuleerde eindsituatie en de opdracht van Commandant 11 (NL)-Mechbat. In het operatiebevel van het bataljon is op basis van het oogmerk en het 'concept of operations' van de hogere commandant de volgende opdracht geformuleerd:

11(NL)Battle Group (BG) SFOR 10 heeft als opdracht om met alle middelen die haar ter beschikking staan:

1) te voorkomen dat vijandelijkheden plaatsvinden in het toegewezen gebied van verantwoordelijkheid (AOR);

2) de ontwikkeling van het civiele bestuur te ondersteunen;

3) evenals de wederopbouw van het land en

4) de terugkeer van DPRE's ('displaced persons and refugees') binnen haar mogelijkheden te ondersteunen, en dat alles binnen het mandaat van het Dayton Peace Agreement voor een termijn van zes maanden.

De bataljonscommandant schetst daarbij de volgende eindsituatie:

Na zes maanden is er meer stabiliteit en veiligheid in het toegewezen gebied van verantwoordelijkheid van de BG, waarbij er een stap is gezet in de richting van een langdurige stabiliteit en vrede in Bosnië en Herzegovina, zodat de aanwezigheid van SFOR-troepen op termijn niet meer noodzakelijk is.

Deze opdracht, afgezet tegen de beoogde eindsituatie, maakt duidelijk waar het om gaat. Voor de lange termijn is dus een langdurige stabiliteit en vrede in de regio van belang waaraan dit bataljon en de

opvolgende bataljons een bijdrage moeten leveren.

Een gangbare benadering

De opdracht van het bataljon kent vier deelopdrachten: het voorkomen van vijandelijkheden (1), ontwikkeling van civiel bestuur (2), wederopbouw (3) en terugkeer van DPRE's (4). Ik heb ze gemakshalve maar even genummerd.

Op basis van deze vierdeling lijkt de vertaling naar concrete taken (wat), een strikte werkverdeling (wie) en middelen (waarmee) binnen het bataljon een logisch gevolg. Dat zijn we immers gewend in onze militaire analyse van de opdracht en dat zien we dan ook terugkomen in de uitwerking

van het operatiebevel. Dit was voor mij de situatie begin augustus 2001.

Deze aanpak – denken in taken – leidt tot een zwart-wit benadering die ik aanvankelijk veel ben tegengekomen. De eerste en vierde deelopdracht werd voornamelijk gezien als een taak voor de 'groene militairen' en de rest voor de 'witten', de Cimic-medewerkers. Hierbij werd tevens een scheve verhouding gesuggereerd in de toedeling van middelen. Immers: een mechat is georganiseerd om te vechten en is daartoe uitgerust met een bepaalde hoeveelheid mensen en middelen. In deze vorm oefent en traint het bataljon veelvuldig.

Daarnaast is het bataljon – veelal van buiten – aangevuld met een handjevol

Cimic-personeel met enkele terreinvoertuigen die zich op de onbegrepen zaken storten; de deelopdrachten twee, drie en deels vier. Daardoor ontstaan er al snel twee gescheiden operatielijnen: namelijk de operationele lijn voor de taken 1 en – enigszins – 4 en de Cimic-lijn voor 2, 3 en (ook) 4.

Het gevaar bestaat dus dat er min of meer twee verschillende eindsituaties ontstaan: één vanuit de 'groene' en één vanuit de 'witte' optiek. 'De' eindsituatie behoort echter een gezamenlijk streven te zijn.

Over en weer ontstaat – waar de optiek niet wordt gedeeld – misverstand. Enerzijds zien de 'groenen' in Cimic al snel een vorm van *mission creep*. Hierbij komt dat het personeel dat zich specifiek met Cimic bezig houdt veelal niet uit het eigen bataljon komt en daarmee een beetje verdacht lijkt. Omgekeerd ervaart het Cimic-personeel het militaire opleiden en trainen als *mission creep*. Zij ervaren 'het militaire' als niet direct relevant voor de opdracht.

Deze tweestrijd is contraproductief. Ik raakte ervan overtuigd dat een andere benadering de voorkeur verdiende. De gemeenschappelijke noemer zou de bevolking moeten zijn.

Een andere benadering

Laat ik de opdracht in relatie tot de beoogde eindsituatie uit het operatiebevel eens vanuit een andere hoek bekijken. Namelijk vanuit de eindsituatie. Uit de opdracht met de vier deelopdrachten zijn ook zogenaamde aangrijpingspunten te destilleren. Het begrip aangrijpingspunt wordt in de doctrine (LDPI) gebruikt in relatie tot gevechten in het hogere geweldsspectrum. Voor ons SFOR-optreden is een vertaalslag nodig en ook mogelijk.

Ik zal aangrijpingspunten in deze context definiëren als aandachtspunten in de vorm van groepen of thema's in de omgeving van SFOR die, bij beïnvloeding 'van buitenaf', kunnen leiden tot

– al dan niet doorslaggevend – succes. Met andere woorden, door effectieve beïnvloeding van onderkende aangrijpingspunten is het bereiken van de beoogde eindsituatie slechts een kwestie van de verdeling van de aandacht en de toedeling van prioriteit, middelen en tijd.

Bij deze benadering onderken ik eveneens vier aangrijpingspunten:

- de voormalige strijdende partijen, oftewel de al dan niet gedemilitariseerde militairen;
- het civiele bestuur, in ons geval de gemeentebesturen, het kantonale bestuur en de geestelijke leiders;
- de economie in de breedste zin, en

scheiden van wapens en munitie. Hiermee grijpt SFOR direct de voormalige strijdende partijen aan. Zij ontnemen hen daarmee de mogelijkheid om snel en op enige schaal te kunnen ontplooiën en de gevechten opnieuw te gaan vechten. Tevens ondersteunt SFOR daarmee indirect de totstandkoming van volwassen bestuursorganen in de regio. Immers, een veilige en stabiele militaire situatie is de enige grond waarop een civiel bestuur tot wasdom kan komen. Hiermee wordt tevens indirect de economie gesteund, want soldaten leven nu eenmaal geen economische productie, plegen enkel consumptie vanuit gelden die beter te besteden

- de bevolking reeds woonachtig of (indien DPRE) binnenkort woonachtig binnen het gebied.

Enkele voorbeelden

Voor de begripsvorming zal ik een 'typisch groen' voorbeeld en een 'typisch wit' voorbeeld projecteren op deze aangrijpingspunten en kijken in hoeverre deze worden aangegrepen en in hoeverre dit bijdraagt aan beoogde eindsituatie: een veiligere en stabielere omgeving.

Als eerste maar een 'echt' groen voorbeeld: de reductie van Bosnische wapen- en munitiesites en het fysiek

zijn. Ten slotte de bevolking. Door de afnemende dreiging kan deze een normale leven oppakken, economische activiteiten ontplooiën en zelf bijdragen aan een hogere levensstandaard. Dit zet tevens de deur verder open voor de terugkeer van vluchtelingen.

Nu een 'echt' wit voorbeeld: het herstel door de voormalige strijdende partijen BiH van een weg naar een afgelegen dorpje. De behoefte hieraan blijkt uit patrouillegang en wordt bevestigd door de burgemeester. Laat ik voorstellen dat géén hulporganisatie dit voor elkaar krijgt. Dit gebeurt alleen als er een goed toege-

ruste en getrainde battlegroup achter het idee staat en voor druk zorgt bij de voormalige strijdende partijen. De genie-eenheden van de Bosnische en Bosnisch-Kroatische component van de *Armed Forces* BiH waren één van de grootste aannemers op het gebied van wegherstel en bruggenbouw. Een goede relatie tussen SFOR en de Federale minister van Defensie maakte dit mogelijk.

Het civiele bestuur speelt daarbij altijd de rol van formele opdrachtgever, in de meeste gevallen zonder wezenlijke financiële middelen. Zij pakt in de ogen van de bevolking wel haar verantwoordelijkheid als overheid. De noodzakelijke gelden voor het materiaal worden door het bataljon geleverd. De bevolking van het dorpje is er natuurlijk ook bij gebaat, want dit project ontsluit het dorp waardoor de aan- en afvoer van goederen kan toenemen en economisch verkeer mogelijk wordt. Ook de schoolbus kan er weer langs. Daarnaast vergroot het de kans en de mogelijkheid voor DPRE's om terug te keren. De voormalige strijdende partijen worden positief beïnvloed doordat zij dit varkentje samen plannen en gaan wassen. En daar waar wordt samengewerkt, wordt niet gevochten. We hebben het hier dus niet alleen over successen, maar ook over *force protection*.

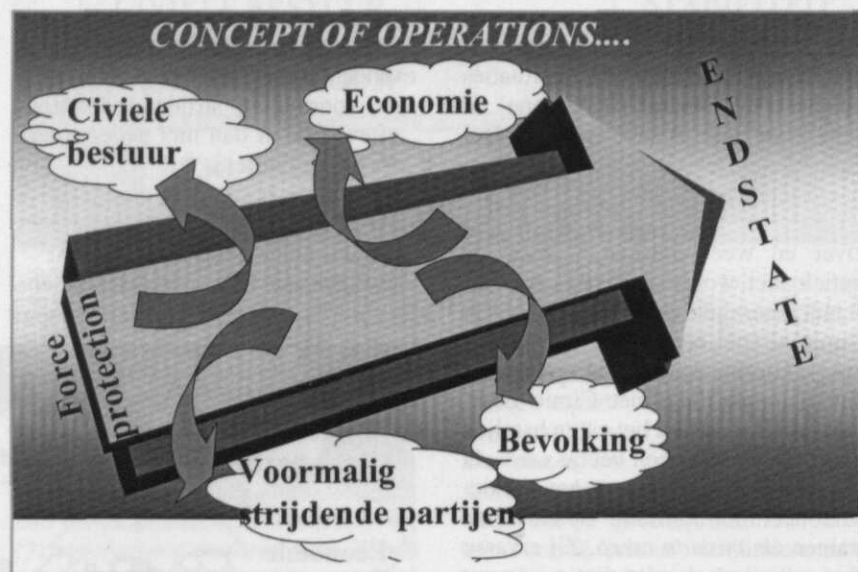
Synergie

Uit de beide beschreven voorbeelden blijkt dat alle vier de aangrijpingspunten in meer of mindere mate worden aangepakt. Beide actiepatronen dragen dus bij aan het behalen van de missie van het bataljon en van SFOR. Welk van de twee voorbeelden nu belangrijker is, is moeilijk te zeggen. Dat is namelijk sterk afhankelijk van wat je op een bepaald moment wilt bereiken. Met andere woorden, waar legt het bataljon op een gegeven moment haar prioriteiten op basis van een goed doordacht *assessment*. Ik kom hier later op terug.

Het resultaat heeft in ieder geval niets te maken met de competentievraag: wie levert de grootste inspanningen,

de 'groenen' of de 'witten'? Het gaat erom wat een bepaalde activiteit bijdraagt aan het gewenste resultaat. Alleen dát telt als het gaat om de gewenste eindsituatie. Een activiteit die niet positief ingrijpt in enig aangrijpingspunt is per definitie een voor

matiek weergeven die in de lijn van dit artikel ligt. Alles begint met goede informatie en een toereikende *situational awareness*. Dit is overigens een zeer waardevol bijproduct van Cimic-activiteiten, maar daarover later. Op basis hiervan kan de batal-

de missie waardeloze activiteit. Vanuit deze benadering gaat het niet om 'groen' of 'wit'. Het bataljon moet zich op beide aspecten richten.

De gezamenlijke 'wit/groene' aanpak leidt tot synergie. Gezamenlijk op weg via 'aangrijpingspunten' richting eindsituatie. Blijkbaar zijn de vogels van diverse pluimage, zoals ik ze eerder noemde, wel degelijk onderhuidse soortgenoten.

Besturing en informatie

Via een operatieconcept is de stap naar een besturingssystematiek snel gezet. We weten nu immers waar we het over hebben en dat door gezamenlijke wit/groene aanpak via de aangrijpingspunten een beoogde eindsituatie in zicht komt. De wegen liggen er dus; nu nog een methode om het bataljon over het wegenstelsel via de aangrijpingspunten richting eindsituatie te loodsen. We hebben het dan over besturing en informatievoorziening.

Ik zal een mogelijke besturingssyste-

jonscommandant met zijn staf een goed *assessment* maken en concluderen welke aangrijpingspunten in de komende periode het meest bijdragen aan de beoogde eindsituatie. Hierbij komt de prioriteit te liggen. Die kan de ene keer meer op het economische vlak liggen en de volgende keer meer op de beïnvloeding van de voormalig strijdende partijen. We hebben immers al gezien dat de meeste zinvolle activiteiten doorwerken op meerdere aangrijpingspunten. Door het aanbrengen van tijdelijke prioriteiten binnen de vier aangrijpingspunten, kan een vertaling naar taken en activiteiten plaatsvinden voor de teams en de Cimic-functionarissen. Er ontstaan daardoor zwaartepunten in de planning en uitvoering van taken en activiteiten. Met andere woorden: een thematische aanpak.

Deze aanpak laat zich eenvoudig doorvertalen in de rapportagebehoefte. Immers, de bataljonscommandant wil natuurlijk graag weten wat het effect is van de uitvoering. Enerzijds voor

mogelijke bijsturing, anderzijds om op basis van de binnenkomende informatie eventueel tijdig van thema te veranderen. Daarnaast geeft dit een consistent beeld, ook naar de hogere commandant. Besturing en informatie loopt natuurlijk via commandantenlijnen, ook binnen het NL Mechbat.

Het gebied van verantwoordelijkheid van het bataljon is mede door de geografische situatie opgedeeld in twee gebieden. De beide teamcommandanten hebben ieder een gebied toegewezen gekregen waarvoor zij de verantwoordelijkheid dragen. Zij zijn in principe verantwoordelijk voor alle activiteiten binnen hun eigen gebied: 'groene' en 'witte' activiteiten. Hiervoor heeft de teamcommandant ook de middelen en mensen. Het is dan ook logisch dat hij over eigen Cimic-personeel beschikt. Immers, in het beschreven operationele concept van integrale groen/witte aanpak, werkt het niet als Cimic alleen op bataljonsniveau speelt is en het 'groene' optreden bij de teamcommandanten ligt. Bij de teams zijn voor de Cimic-taak een kapitein en één of twee liaison-officieren ingedeeld. Een situatie die in de organisatie nog steeds niet is geformaliseerd. Dit leidt iedere keer tot zinloze onrust en onbegrip.

De praktijk

Een mooi theoretisch verhaal, zult u wellicht denken. Maar we hebben er bij SFOR X ook praktisch invulling aan gegeven. Misschien nog niet perfect of bewust. Het idee werd breed en positief omarmd en we hebben er uitvoering aangegeven bij bijvoorbeeld, het winterisatieprogramma in het najaar 2001. Ik schets het kort.

Winterisatie is het wind- en waterdicht maken van woningen van mensen die zes jaar na 'Dayton' nog in erbarmelijke leefomstandigheden leven, veelal in lastig bereikbare gebieden, ver weg van de hoofdwegen. Meestal zijn het families die niet zijn gevlucht tijdens de oorlog en nu zonder DPRE-status en een doorzonwo-

ning tevergeefs aankloppen voor steun bij de NGO's. Ze zijn namelijk geen vluchtelingen en vallen daarvoor bij een eerste selectie al af. Dit ondanks de schrijnende humanitaire situatie.

Schrijnende omstandigheden

Een moment in het najaar 2001. Over een paar maanden zal de winter invallen, de eigen genie heeft tijdelijk constructiecapaciteit over en de besteding van geld vanuit het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking (MOS) is vereenvoudigd. Dit zijn gelden voor de uitvoering van Cimic-projecten of de aanschaf van noodzakelijk materiaal. De patrouilles van de teams melden regelmatig schrijnende leefomstandigheden in diverse bergdorpjes en kunnen tot voor kort niets voor deze mensen betekenen.

Op basis van deze *situational awareness* en de eigen mogelijkheden van het bataljon heeft de bataljonscommandant na mijn stafadvies besloten een winterisatie-operatie uit te voeren in de komende twee à drie maanden. De bataljonscommandant koos hiermee voor het hoofdthema: *bevolking* en betrok hiermee de teams bij dit thema. Terloops worden de thema's *economie* (materiaalaankopen en werkgelegenheid) en *civiel bestuur* (contractondertekening met gouverneurs en media-aandacht) geraakt.

De randvoorwaarden betroffen een budgetruimte (*middelen*) van DM 100.000 per team en een richtprijs van DM 5000 per object. De teamcommandanten gaven opdrachten aan de patrouilles en deze inventariseerden en rapporteerden over humanitair schrijnende situaties. De Cimic-functionarissen van de teams screenden, samen met de genie, de resultaten op haalbaarheid en rechtmatigheid en startten de bouwactiviteiten.

De beslissingsbevoegdheid voor de aanbesteding binnen de opgelegde randvoorwaarden lag bij de teamcommandant (gebiedsverantwoordelijk) en de uitvoering werd door het team begeleid, betaald en gemeld in de rap-

portages. De control lag bij de bataljonsstaf, waarmee de cirkel rond is.

Cimic-activiteiten

Ik zal nu stilstaan bij de activiteiten op het gebied van de civiel-militaire samenwerking. Ik wil dit thema niet uitputtend behandelen omdat ik dan voorbij ga aan de kern van dit artikel en omdat er met de beschreven voorbeelden al een aantal activiteiten is aangestipt. Deze zijn grofweg onder te verdelen in drie hoofdgroepen:

- Samenwerking met de plaatselijke civiele autoriteiten en met de in het gebied opererende internationale organisaties.
- Bijdragen aan de operationele planingsprocessen en aan de uitvoering van operaties.
- Plannen, uitvoeren en evalueren van wederopbouw-projecten.

De Cimic-functionarissen van het bataljon voeren wekelijks besprekingen met de plaatselijke en regionale civiele autoriteiten, onder wie ook de geestelijke leiders. Immers, politici komen en gaan en de geestelijken blijven en hebben grote invloed op de bevolking. Zij weten ook precies wat er aan de hand is in het gebied. Daarnaast worden besprekingen gevoerd met de vertegenwoordigers van de aanwezige gouvernementele internationale organisaties (IO's) zoals UN in BiH (UNMBiH), IPTF,¹ OHR/RRTF,² OSCE en UNHCR en ook met enkele NGO's.

Als hoofd van de Sectie Cimic van het bataljon onderhield ik contact met de kantonale bestuurders, zoals de gouverneurs, de premiers en enkele relevante ministers, alsook met de

¹ IPTF is de *International Police Task Force* en opereerde onder de UN-vlag (UNMBiH) en is thans vervangen door een EU-geleide *Task Force*. De taak is de ondersteuning van de opzet van een deugdelijk politie-apparaat.

² *The Office of the High Representative (OHR)* in BiH heeft onder meer geografisch ingedeelde afdelingen *Reconstruction and Return Task Forces (RRTF)* ter stroomlijning van de wederopbouw-programma's in relatie tot de terugkeer prognoses van vluchtelingen en *displaced persons*.

DE 'CIMIC' ACTIVITEITEN (1)

- SAMENWERKING MET INTERNATIONALE GEMEENSCHAP
- PARTNERSCHAP MET CIVIELE AUTORITEITEN

RESULTAAT: EFFECTIEVE SAMENWERKING TENEINDE DE BESTUURLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID EN *LAW & ORDER* TERUG TE BRENGEN BIJ DE CIVIELE AUTORITEITEN

regionale kerkelijke leiders, zoals de Mufti in Travnik. Met de regionale bureau hoofden van de IO's vindt intensieve samenwerking plaats op het gebied van verantwoordelijkheidsverdeling, afstemming en strategie. De maandelijkse *Regional Planning Group* (RPG-)meeting en de *Reconstruction and Return Task Force* (RRTF-)meetings zijn daarin de vaste bestanddelen.

De Cimic-kapiteins en -luitenanten van de teams hebben soortgelijke contacten op gemeentelijk niveau. Zij spreken onder meer met de burgemeesters en de relevante wethouders. Maar ook plaatselijke kerkelijke leiders, veteranenleiders en directeuren vallen in hun portefeuille. Ook zij nemen deel in bijeenkomsten met Internationals en hulpverleners, maar dan op lokaal niveau.

Doel daarvan is om, op basis van een soort partnerschapsrelatie en wederzijds respect, het civiele bestuur te ondersteunen bij het oppakken van hun maatschappelijke en politiek bestuurlijke verantwoordelijkheden. Zij moet deze taken en verantwoordelijkheden verder ontwikkelen om in de toekomst als volwassen bestuursorganen het land zelf en zelfstandig te besturen.

Het mag duidelijk zijn dat dit behoorlijke eisen stelt aan de militairen die we dit werk laten uitvoeren. Het puur kwantitatief vullen van de Cimic-functies moet echt worden losgelaten.

Ik heb een schrijnend voorbeeld meegemaakt van het gedachteloos kwantitatief vullen van een belangrijke Cimic-functie, 'omdat de man de juiste rang had en nog niet was uitgezonden geweest...'. Verder heb ik het zelf

behoorlijk getroffen met de kwaliteit van het Cimic-personeel in SFOR X en SFOR XI, maar dat was geluk.

De volgende hoofdactiviteit van Cimic binnen het NL Mechbat betreft de bijdrage die wordt geleverd aan het operationele optreden van het bataljon. Bij de planning en uitvoering van operaties is de bijdrage van de Cimic onontbeerlijk. Een belangrijk 'bijproduct' van Cimic is de grote hoeveelheid essentiële informatie die voortkomt uit de dagelijkse contacten met bevolking, bestuurders en internationals. Hierdoor zijn de Cimic-medewerkers de thermometers in de omgeving en weten ze wat er echt leeft buiten de base en waar de gevoeligheden en de kansen liggen. Een welkome aanvulling op de virtuele inlichtingenwereld. Bij het operationele besluitvormingsproces of het regulie-

DE CIMIC ACTIVITEITEN (2)

BIJDRAGEN AAN HET OPERATIONELE PLANNINGSPROCES VAN HET BATALJON EN DE OPERATIES

DOOR:

- VERZAMELEN VAN INLICHTINGEN
- PLANNEN EN UITVOEREN VAN PSYOPS OF INFO-OPS
- LEVEREN VAN *FORCE PROTECTION*
- UITBRENGEN VAN LIAISON

DE CIMIC ACTIVITEITEN (3)

IN SAMENWERKING MET ALLE RELEVANTE PARTIJEN PLANNEN, UITVOEREN EN BEHEERSEN VAN CIMIC PROJECTEN OP DE GEBIEDEN VAN:

- ECONOMIE
- INFRASTRUCTUUR
- HUMANITAIRE HULPVERLENING

re topperleg binnen het bataljon ontbreekt de inbreng van de S5 dan ook nooit. Dit levert indirect ook *force protection* op.

De directe en meer voor de hand liggende *force protection* vloeit voort uit de uitvoering van wederopbouwprojecten en alternatieve operaties als Psyops en Info-ops. Het verpakken van SFOR-boodschappen en het doceren van de waarheid via de media, zoals mijn goede vriend en DJ 'Cap-

maar om het goede gevoel bij de opening van een nieuw opgebouwd schooltje gaat het niet echt. Ook niet om de chique plaquette op de gevel. Nee, het gaat om het totstandkomingsproces. De opening, de toespraken van de bestuurders de media-aandachten en de kinderkoortjes vormen daarbij enige ingrediënten. Voor deze projecten heeft het NL Mechbat de rechtstreekse beschikking over ruim € 1.800.000 per jaar, de al eerder genoemde MOS-gelden, geld van het

gestaag. Ik kreeg uit betrouwbare bron te horen dat bij twee van deze scholen het principe van meerdere etniciteiten onder één dak handig omzeild dreigde te worden. Het idee was om in de ochtend les te geven aan de Bosnische kinderen en in de middag aan de Bosnisch-Kroatische kinderen.

Dat was echter niet de bedoeling. Een serieus doch openhartig gesprek met de Gouverneur van het Kanton volgde waarin ik aankondigde dat de Nederlandse regering... niet bereid is om hieraan mee te betalen en de bouw niet verder gefinancierd gaat worden. Hij toonde hiervoor begrip en gaf tussen de regels door aan dat dit eigenlijk wel goed uitkwam om met enige druk van buitenaf het multi-etnisch onderwijs verder vorm te geven. De opgebouwde verstandhouding van partnerschap leidde tot een gezamenlijke oplossing. Een vergaande gebruiksovereenkomst tussen het bataljon, de kantonregering en de schooldirecteuren was het resultaat. De ondertekening en de statements werd met grote mediabelangstelling gevolgd. De bevolking zag hun eigen leiders op tv pleiten voor multi-etnisch onderwijs en stelde deze scholen als voorbeeld. Dit herhaalde zich bij de feestelijke opening van de betreffende scholen, inclusief kinderkoortjes.

Achter ieder project moet een goed verhaal zitten. Dit moet worden getoetst aan eerder genoemde concept van aangrijpingspunten. Dan ben je denk ik goed bezig en worden de gelden prima besteed in de lijn van de eindsituatie. In die lijn ben ik ook gestopt met de *Cimic Hours* op de gemeentehuizen. Hier kon de bevolking rechtstreeks hulp vragen aan Cimic-functionarissen van de teams of het bataljon. Voor hulp moeten ze in mijn visie naar de eigen gemeentebalie. Deze bestuurders zetten in voorkomend geval de vraag uit bij SFOR via de Cimic-functionaris van het betreffende team, of beter nog, ze lossen het zelf op. Een andere lijn die is ingezet, is het gezamenlijk met de

Opening van de 'brug van vertrouwen' in de Bila-Vallei, najaar 2001

tain Hoeb' van SFOR X dat noemde. Hij was de Info-ops man en verzorgde bijna dagelijks uitzendingen op de diverse lokale radiostations. Met een luisterdichtheid van zo'n 300.000 *locals*, heeft het bataljon daarmee een sterk middel in handen. Nog even afgezien van de sociale patrouilles en de verstrekking van duizenden SFOR-informatiebladen per maand.

Projecten

Met de projecten kom ik aan de laatste hoofdactiviteit van Cimic. Dit is het zichtbaarste middel en geeft vaak de indruk dat het daar om gaat bij Cimic. Natuurlijk is de bouwtechnische wederopbouw van het land een voorwaarde voor blijvende stabiliteit,

ministerie van Ontwikkelingssamenwerking.

Het directe effect is wederom *force protection*. Het indirecte effect is een verdere benadering van de beoogde eindsituatie en daar gaat het om. In de gebruikte voorbeelden is dat hopelijk wel duidelijk geworden. Uit mijn ervaring heb ik geleerd dat het niet laten doorgaan of het tijdelijk staken van een project in sommige gevallen sneller bijdraagt aan de doelstellingen dan het routinematig uitvoeren van bouwprojecten. Mits je dat duidelijk communiceert. Even een voorbeeld uit de praktijk.

In het najaar 2001 had het NL Mechbat vijf lagere scholen in het bouwprogramma en de bouw vorderde

Waardering voor reserve-kapitein P. Schout die als IDEA-lid later terugkeerd

civiele autoriteiten uitvoeren van wederopbouwprojecten. Ook financieel.

Het project IDEA

Ik wil niet te ver ingaan op de uitvoering van projecten. Eén project wil ik echter niet onbenoemd laten: het project IDEA, wat staat voor *Integrated Development of Entrepreneurial Advice*. Een mond vol wellicht, maar het geeft perfect invulling aan de beïnvloeding van een aangrijpingspunt, de economie.

Een wisselende groep hoogwaardige reserve-officieren uit de diverse krijgsmachtdelen helpt levensvatbare bedrijven in de regio een betere positie te verwerven. Dit doen ze door het geven van bedrijfsadviezen en het ondersteunen bij de opzet van bedrijfs- en financieringsplannen en in voorkomend geval begeleiden van de financieringsaanvragen bij het bankwezen.

'Groene bedrijfsadviseurs op werkvakantie in Bosnië' is een concept met een grote spin-off naar verschillende kanten. Naast de rechtstreekse hulp aan het plaatselijke midden- en kleinbedrijf, pakken ze ook structurele, meer macro-economische problemen aan. Een voorbeeld hiervan is dat het

project IDEA momenteel de drijvende kracht vormt bij de totstandkoming van een landelijk garantiefonds. Hierdoor moeten de leencondities (rentepercentage en looptijden) voor het plaatselijke bedrijfsleven sterk verbeteren. Dat kan een enorme impuls geven aan de economische ontwikkeling van het land zelf.

Daarnaast geeft het project invulling aan de samenwerking tussen het Nederlands bedrijfsleven en Defensie, de maatschappelijke verankering van de krijgsmacht en doen we *en passant* een schat van ervaring op voor de nieuwe *Cimic-group North*. De reservisten zelf voelen zich weer

nuttig voor de krijgsmacht en zijn reuze enthousiast om weer eens in dat groene pak te kruipen en defensie te herontdekken. Ik heb er ongeveer dertig meegemaakt die met aanstekelijke enthousiasme zeer lange dagen maakten: 'ik werk hier intensiever dan in m'n eigen bedrijf...'. Zij waren daarnaast zeer onder de indruk van het professionele optreden van de moderne KL in het uitzendgebied.

De internationale gemeenschap en de overige SFOR-eenheden waren jaloers op het instrument IDEA van die Hollanders.

Wat is daar nu allemaal voor nodig?

In het voorgaande zijn de Cimic-activiteiten beschreven zoals die zich op dit moment tijdens de operatie in Bosnië afspelen. Tevens is de plaats en het belang van deze activiteiten binnen de het operationele optreden van het NL Mechbat naar voren gekomen. Dat gebeurt allemaal niet zomaar. Daarvoor is een visie nodig en mensen die hieraan invulling kunnen geven. Ik heb al aangegeven dat er nogal wat wordt gevraagd van de militairen die betrokken worden bij het Cimic-werk tijdens een uitzending en dat een gedegen voorbereiding van deze functionarissen een vereiste is. Zij moeten in staat zijn om samen met de commandanten het

HET 'CIMIC' INSTRUMENTARIUM (NL)BG

- DIPLOMATIE
- VEEL GELD
- SPECIFIEKE KENNIS
- TEMPO
- OVERTUIGING

MET ANDERE WOORDEN:
EEN ALTERNATIEF MANOEUVRE MIDDEL

Cimic-instrumentarium te bedienen. Ik heb het dan niet over spulletjes maar over diplomatie, het benutten van geld, specifieke kennis, het gewenste tempo en bovenal overtuiging.

Mijn ervaring is dat het NL Mechbat met haar optreden in Bosnië over deze *tools* beschikt en deze meer en meer gebruikt bij het bereiken van haar doelstellingen en missie. Het bataljon is hiermee uniek binnen SFOR. We hebben hiermee een extra manoeuvreermiddel in handen en de resultaten ervan zijn goed. Even wat *facts and figures*.

Kanton 6 (het huidige gebied van verantwoordelijkheid) was één van de onrustigste, zwaarst beschadigd en bestuurlijk meest ingewikkelde gebieden van BiH na de oorlog, met de vele zware *hotspots* en *focus points*. Oftewel, door SFOR aangemerkte gebieden waar het op korte termijn uit de hand kan lopen door het ontbreken van aantoonbare stabiliteit en veiligheid.

Nu zien we een vorm van bestuurlijke stabiliteit en voldoende veiligheid voor vluchtelingen om terug te keren naar hun oorspronkelijke dorpen en woningen. De resultaten in Kanton 6 van het *Property Law Implementation Plan* (PLIP) gaan naar de tachtig procent. Dit geeft aan dat bij tachtig procent van de eigendomsaanspraken van vroegere bewoners op hun eigendommen thans positief is beslist. Met een landelijk gemiddelde van ruim onder de vijftig procent, zegt dit iets van het veiligheidsgevoel binnen Kanton 6 en daarmee ook iets over de resultaten van het Nederlandse optreden binnen dit gebied.

Hotspots zijn er niet meer binnen het Kanton. Het is niet voor niets dat de huidige commandant MND-SW heeft aangedrongen op eigen Cimic-gelden voor de rest van de Multi Nationale Divisie. Het werkt gewoon, die Cimic-tools.

Paradoxe goedheid

Is het dan allemaal koek en ei in Bosnië en Herzegovina? Zijn we op de

goede weg? Kunnen we al weg op termijn of willen we eigenlijk wel weg? Is de aanpak van de internationale gemeenschap inclusief SFOR de goede? Waar gaat het eigenlijk nog om? Komt er nog een SFOR 24, of heet het dan anders? Allemaal vragen waar velen van ons een antwoord op zoeken of willen hebben. Ik kan hier geen pasklare antwoorden op geven. Ik weet wel dat het Nederlandse integrale 'groen/witte' concept in Kanton 6 werkt en ook dat we daar uniek in zijn.

Ik wil op deze plek wel aangeven wat in mijn visie niet handig is en ook niet werkt op basis van mijn opgedane ervaring en de vele gesprekken met Bosnische bestuurders, geestelijke leiders en bevolking. Ik geef u enkele overdenkingen op dit gebied aan de hand van een aantal *one-liners*:

- Bosnië kampt met een emotioneel probleem, wij westerlingen zoeken naar rationele oplossingen...
- In Bosnië groeien geen bananen...
- Hulpverlening versus afhankelijkheid...
- Het bestaansrecht van grote internationale organisaties (zoals de NAVO) valt en staat niet bij grootschalige en voortdurende presentie in Bosnië en Herzegovina...
- De kracht van een cultuur van trots, eigenwaarde en sultans...

Mijn eigen overdenking betreft de 'paradoxe goedheid' waarmee de internationale gemeenschap haar 'goedheid' uitstrooit over de Bosnische bevolking, nu zeven jaar na de oorlog. Ik wil daarbij eerst kort schetsen waar het in mijn beleving om gaat in Bosnië vanuit een breder – niet alleen militair – perspectief. Daarna schets ik hoe ik aankijk tegen de internationale bijdrage op dit moment. Een aantal *one-liners* komt hierbij terug. U kunt zelf een oordeel vormen over het paradoxale gehalte.

Over de vraag waar het nu om gaat in Bosnië, wil ik om te beginnen graag aansluiten op het laatste deel van de eerdergenoemde eindsituatie SFOR X:

Na zes maanden is er meer stabiliteit en veiligheid in het toegewezen gebied van verantwoordelijkheid van de BG, waarbij er een stap is gezet in de richting van een langdurige stabiliteit en vrede in Bosnië en Herzegovina, waarbij de aanwezigheid van SFOR-troepen op termijn niet meer noodzakelijk is.

Tevens heb ik onderkend dat een *safe and secure environment* een gevoel is dat bij de bevolking moet gaan leven om zelf weer hun leven op te kunnen pakken, de handen uit de mouwen te steken en een eigen veilige positie binnen Europa op te bouwen. Hierbij past een benadering om de *end-state* vanuit de bevolking te bekijken en niet vanuit de organisaties. Het gaat mijns inziens over een emotioneel probleem; het herwinnen van collectieve eigenwaarde en zelfvertrouwen.

Een beter imago

Essentieel voor het bereiken hiervan is het bouwen aan een beter imago van Bosnië binnen en vooral buiten de landsgrenzen. Want alleen dán komen buitenlandse investeerders over de brug, kan het toerisme aantrekken en alleen dan kan de bovenmatige import afnemen. Hierdoor kan ook een nieuwe middenklasse ontstaan die eisen gaat stellen aan het bestuursstelsel in het land en aan de handhaving van *law and order*. Dat geeft het gevoel weer mee te spelen in het Europese krachtenveld. Dat betekent ook het afscheid van de 'gewelddadige bananenrepubliek-status' met dito bestuurders en bewoners. Want zo kijken we als internationale gemeenschap, inclusief SFOR, nogal eens tegen het land aan en dat communiceren we ook als zodanig. Volgt u de discussies maar die gaan over de inkrimping van SFOR en de *streamlining* (lees inkrimping en samenvoeging) van de grote internationale organisaties ter plaatse. →

IDEA-officieren laten zich informeren over de economische en toeristische mogelijkheden van het Vlasig gebergte bij Travnik

Het beroerde is dat de discussies over de afbouw van troepen en hulporganisaties in het openbaar worden gevoerd met hoofdzakelijk argumenten waarom het allemaal niet kan. Er zou direct weer complete anarchie uitbreken als er een paar duizend militairen of hulpverleners naar huis gaan. 'Het is nog zo slecht gesteld met het land en haar bestuur en intenties, de bevolking is nog aan de bedelstaf en de haat ligt nog zo dicht aan de oppervlakte'. Dit is een veel gehoorde mening in Bosnië en daarbuiten en draagt niet echt bij aan een beter imago...

Nu kijkt de Bosnische bevolking veel naar de tv, leest de krant en luistert naar de radio. Ze neemt daar de tijd voor, is enorm nieuwsgierig over alles wat er haar omgeving gebeurt en discussieert daarover. De Bosnische media brengt echter weinig positief nieuws en de meningen van de hooggeplaatste 'Internationals'; hun 'broedheren' en sultans, wordt zeer serieus genomen. Wat op de tv te zien is, is vaak voor de Bosniër waar.

Daarnaast wordt er ook in het buitenland het beeld vastgehouden dat Bosnië een compleet verscheurd en enorm gevaarlijk land is. Beelden op tv over Bosnië laten ons steevast de gruwelijkheden van de oorlog zien of de monumentale ruïne in Sarajevo waar gedurende de oorlog met heldenmoed de krant werd gedrukt. Ik zie geen beelden van skiënde burgers op de Olympische pisten op de Vlasic, of het ultramoderne kantoorgebouw naast de ruïne van het krantenbedrijf of de moderne supermarkt een paar honderd meter verderop. Deze beelden passen ook niet in het beeld dat – naar ik hoop – onbewust maar zeer zorgvuldig in stand wordt gehouden. Immers, de presentie van bijvoorbeeld SFOR kan geenszins afnemen... en internationale hulp blijft een groot-schalige vereiste...

Afsluiting

Ik heb u meegenomen naar mijn gedachtegang over Cimic binnen het

bataljonsoptreden zoals we dat binnen het Nederlandse contingent SFOR uitvoeren en moeten vasthouden. Tevens is de mogelijkheid van thematische besturing van het bataljon aangestipt.

Duidelijk is dat de kloof tussen de 'groenen' en de 'witten' niet bijdraagt aan het voltooien van de missie. Dit in tegenstelling tot de beschreven visie van integrale groen/witte benadering via aangrijpingspunten richting de beoogde eindsituatie. Cimic is op het niveau van een bataljons zeer waardevol gebleken. Net zo waardevol of mogelijk veel meer dan bijvoorbeeld een Leopard-tank. Cimic, als alternatief manoeuvreermiddel en als een onderhuidse soortgenoot dus.

Ik hoop dat ik u ook aan het denken heb gezet met mijn visie van de 'paradoxale goedheid' van de internationale gemeenschap in Bosnië. Wij vormen namelijk zelf die internationale gemeenschap.